

УДК. 316.77

Коваль В. М.¹

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ

Будь-яка динамічна система, у т. ч. держава, передбачає дві фази, які змінюють один одного. Фаза кількісного розвитку – стабільне, відносно спокійне існування. Фаза якісного розвитку (фазового переходу) – моменти адаптації зазначених вище чотирьох напрямків діяльності держави. Якщо

визначити чотири рівні розвитку соціосистем (архаїчний, аграрний, індустріальний, когнітивний), то освіта та оборона до кінця 80-их років перебували на індустріальному рівні, управління з початку 60-их деградувало до аграрного (територіально-феодального), наука ж мала всі шанси перейти на когнітивний (постіндустріальний) рівень. Якщо застосувати до ситуації категорії марксизму – виробничі відносини відстали від продуктивних сил. Застосовуючи сучасні терміни управління, створене у 30-их роках «проектне стратегування» до кінця 70-их остаточно сповзла в «ситуаційне стратегування». Це було ситуацією «фазового переходу» (революції), але перехід пішов дивним шляхом. Замість якісного стрибка в системі управління, відбулася деградація системи в цілому. При цьому управління й освіта деградувало до архаїчного рівня, а наука та оборона – до аграрно-феодального. При цьому замість єдиного господарського механізму – купка розрізнених підприємств сировинного напрямку. Замість глибокого поділу праці, просто необхідного для максимізації доданої вартості, – об'єднання в обмеженій кількості холдингів чи не всіх галузей господарювання. Так звані «ринкові» механізми (тобто орієнтовані на отримання прибутку як вищої цінності) неминуче порушують баланс секторів, бо концентрують інвестиції всіх видів (фінансові, кадрові тощо) на найменш капіталомісткій частини економіки – управління розподілом. З його неминучим спрощенням.

Директивне планування з високою точністю балансування неможливо, оскільки кількість параметрів, за якими треба балансувати сучасну економіку, і факторів, від яких ці параметри залежать, на кілька порядків перевищує можливості будь-якої наявної й навіть перспективної обчислювальної техніки. Тобто все неминуче зведеться до т. зв. «вольовим рішенням», страждають відсутністю об'єктивності. Таким чином, проблема неминуче призводить до необхідності розробки системи автоматичних регуляторів неринкового і ненормативного характеру. Тобто – знову повертаємося до проблеми відставання гуманітарних технологій від вимог часу, не має рішення в рамках традиційних уявлень про державу та економіку.

Додатковою складністю стає хронічне відставання темпів роботи управляючої системи від керованою. Якщо швидкість переміщення грошей у світі вже цілком наблизилася до швидкості світла (протягом декількох секунд ваші гроші цілком можуть опинитися на протилежному боці Землі), збільшення мобільності кадрів (як наслідок стандартизації та спрощення бізнес-процесів) призводить до зміни місця роботи одного в рік, то система управління державою і економікою навіть не зберегла оперативність індустріального суспільства. Це стало наслідком різкого збільшення видів продукції і послуг, асортименту сировинних матеріалів та підвищення рівня об'єктності світової політики внаслідок розпаду ряду політичних союзів і

держав. Скажімо, замість єдиної Югославії як суб'єкта «руху неприєднання» утворилося кілька держав, кожна з яких, не може виступати суб'єктом політики, але тим не менш вимагають до себе пильної уваги і навіть зовнішнього управління. Зі зростанням кількості параметрів, що визначають управління, кількість можливих варіантів рішень зростає як факторіал цього числа, що автоматично виводить політику в галузі алгоритмізуємих процесів.

Та ж ситуація відбувається і в економіці, через те що, простий перелік вироблених у світі товарів та послуг, збільшився в десятки тисяч, а можливо – і в сотні тисяч разів! Саме це і є головним чинником зростання «бюрократизації» будь-якого сучасного держави (крім звичайних системних), але не розв'язує проблеми, оскільки з ростом чисельності «управлінського апарату» частина його неминуче вимагає своєї «керівної системи». Перенесення центрів «розв'язування проблем» на рівень регіонів (федералізація) є класичним паліативом і призводить лише до переміщення фінансових потоків у загальній корупційній мережі. У будь-якому випадку, навіть при наявності абсолютно чесною «еліти», складна і громізка процедура виборів призведе до неминучого запізнювання в прийнятті стратегічних рішень навіть для регіону, не кажучи вже про державу в цілому. Спіраль історії, продемонструвавши нам низьку ефективність представницької демократії, змушує повернутися до прямої демократії, але на новому якісному рівні.

Швидкість змін у сучасній політиці не дозволяє прогнозувати майбутнє з достатньою вірогідністю саме внаслідок недоліків філософського осмислення сучасності – філософська система потребує оновлення.